

SLOVENE.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejeman veljá: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejeman veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznauila (inserati) se sprejemajo in veljá trisopna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniški ulici h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 181.

V Ljubljani, v četrtek 7. avgusta 1884.

Letnik XII.

Obrtnija in krščanstvo.

(Dalje.)

Tako je bilo do leta 1869 Brnsko sukno svetovno znano. V južno-amerikanskih državah razpečavali so se skoraj izključljivo le Brnski izdelki. Tudi pri nas je bila Brnska obrtnija na dobrem glasu. Delavci in gospodarji so precej zaslužili, ker primerna colnina jih je varovala angleške konkurence. To je zelo peklo Angleže in žide. Nabrali so do dva milijona denarja, poslali ga v Avstrijo, in čez nekaj mesecev je bila znižana voznina pod tedanjim „liberalnim“ ministerstvom Giskre. Angleško sukno je vsled tega tako rekoč preplavilo naše dežele, spodkopalo našo obrtnijo in mnogo kupčijskih hiš je moralo ustaviti svoje delo. Delavci so bili brez dela in jela; nekteri gospodje pa so si zidali krasne palače. Odtod toliko židovskih tovarn v Brnu. Ne-židovski tovarnarji so prisiljeni ravno tako nečloveško ravnati s svojimi delavci, kakor delajo židje, ali morajo pa poginiti, ker drugače jim je nemogoče tek-movati.

3. Nekrščanska in umazana konkurenca pospeševala je le vedno rastoči kapital ter nakopičila le v rokah nekterih velikanske kupe blaga in denarja. In kako sodi krščanstvo o kapitalu in bogastvu? Kedar govori o bogatinu, ima v mislih vedno skopuha, kteremu je bogastvo nevarno in škodljivo, ker korenina vsega hudega je lakomnost. Bogatini v tem pomenu besede zatirajo reveže, preganjajo jih po sodnijah, delavcem utrgujejo plačilo, pasejo svoje čute, pravičnega slečejo do kože. Dvema gospodoma, Bogu in mamonu, služiti, je nemogoče. Kaj zahteva krščanstvo od človeka, znano je našim bralcem, toraj tega ne bomo ponavljali. Kdor si stavi duševno-nravno bogastvo kot namen življenja, temu bogastvo ne dela mnogo skrbi. Bogastvo je v krščanskem smislu izročeno blago, kterega moramo rabiti v duhu ljubezni. Zadovoljni bodimo, ako imamo živež, obleko in stanovanje. Nravno plemenitost, velikodušnost in bratoljubje ne deli bogastvo in prevzetnost, ampak ponižnost vdanost do naših bratov,

človeštvu v korist: kdor namreč hoče biti velik med vami, bodi vaš sluga.

To so nazoru krščanstva o bogastvu; svetovna zgodovina priča o njihovi resnici. Vsak narod, ki je hrepenel edino le po bogastvu in vživanju, vtopil se je v valovji veselja. Tako je bilo v Tiru, Sidonu, Kartagi, Rimu.

V Rimu je narod opešal in onemogel, ko ga je zapeljalo bogastvo in je počel razuzdano in požrešno živeti. Kakor je rastlo v Italiji bogastvo, tako je padalo število prebivalstva in hiral moč narodova. Poleg teh splošnih razmer, namreč poleg vedno rastočega bogastva, splošnega navala do razkošnega življenja, ki ga je našel v Rimu berač in kapitalist, delovala sta še dva vzroka: preobilo dovažanje premorskega žita in pa prevelika želja omikanih obrtnikov po denarji in kupčiji. Revščina ni bila več največja sramota in najgrša pregreha, temveč edina. Za denar prodal je državnik državo, meščan svojo prostost, za denar se je dobila častniška služba, za denar je postala najplemenitejša gospa občno blago (Mommson). Nravna in fizična moč ste usahnili, srca do revnih postala so trda.

Ko pa je narod bogat, počne se starati. Zato je tudi Aristotel hotel, da naj bi bilo v vsaki državi le malo bogatinov in malo ubožcev, srednji stan pa naj bi zastopal večino naroda. In tudi pesnik poje o „auri sacra fames“ in imenuje opes irritamenta malorum. Staropaganske države so propadle vsled bogastva in materializma, krščanske države pa so bogatele brez škodljivih posledic. Vzrok tiči v tem, da so duševno bogastvo bolj čislale kakor bogastvo. Krščanski narodi so si nabirali bogastva, a zraven tudi gojili in podpirali vede in umetnosti, bojevali so se za vero, darovali so milijone trpečemu človeštvu.

Krščansko mislečemu in čutečemu bogatinu je ena prvih dolžnosti ljubezen do bližnjega; krščansko mišljenje, dejanska ljubezen stavi mu namen, daje mero njegovi razsodbi: Velika, materijalna revščina vpliva nanj kakor obilno bogastvo. Zato želi krščanstvo, da se britka revščina pomiri z dejansko ljubez-

nijo, in preobilno bogastvo odtaka po ljubezni v tisoč tokov človeškega trpljenja in bede. Posest je porok moralne samostojnosti in dostojanstva; srednje bogastvo pa to samostojnost in dostojanstvo bolj zagotovi kakor obilnost. Slednja namreč človeka lahko zapelje do lahkoživnosti, počutnega vživanja, slabi mu krepost in trdno voljo, umori čut idealni, nagnjenje do umetnosti, vede, ohladi domovinsko ljubezen, vzbudi mu samoljubje. Ideal mu je norčija, usmiljenje bedarija. Denar je njihov bog, ideal vživanje. Priprosto ljudstvo imenuje take denarne može skopuhe, stiskače, ki sedé in ležé na plesnjavih trdnjaki.

Tem veljajo besede največjega filozofa, da govorimo z besedami nekterih brezbožnežev: „Objokujte sami sebe.“ Kjer pa bogastvo doseže svoj višji namen, postalo je naprava previdnosti. Pravičnost krščanska ne zahteva od nas nemogočega. Samoljubje, prisluzek, želja po premoženju, vse je dovoljeno, toda v pravi meri; le umazana sebičnost, krivičnost in trdosrčnost, to je nekrščansko, židovsko.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani, 7. avgusta.

Notranje dežele.

Hrvatje so došli včeraj v „zlato Prago“. Blizu 400, morda še nekaj več, zasedlo jih je poseben vlak, ki jih je peljal preko Dunaja v česko prestolnico, kjer so bili zastopniki hrvaškega naroda že večkrat navdušeno in gostoljubno sprejeti. Posebno taka priložnost bila je v teku poslednjih let leta 1868 meseca maja, kedar se je polagal temeljni kamen za prekrasno narodno gledališče, v drugič pa pri otvoritvi taistega meseca novembra lanskega leta, kadar so gostoljubni Čehi nas in naše sosede Hrvate bratovsko sprejeli, kakor so sprejeli včeraj hrvaške romarje. Če tudi se je v poslednjih dveh dneh v Zagrebu od Starčevićanske strani mnogo grešilo, storilo in prizadevalo, da bi bil vlak izostal, so vendar-le zavedni in domoljubni možje hrvaški

LISTEK.

Iz Brezja do Zatičine.

(Dalje.)

„Saj bo res to. — Pa precej globoko se sliši glas. Ta naša tla so res čudna. Vse je votlo pod njimi. Zatiške rupe in one na Virji so v zvezi z rupami blizu Krke. Kedar dalj časa dežuje, priteče tam doli iz rup voda in večkrat prinese saboj kakovo človeško ribico, ktere dom je gori na Virji. V teh podzemeljskih votlinah je zmerom voda. Ko se je kje kakova jama udrla, metali smo vanjo kamenje, in nazadnje se je vselej slišal glas, kakor kedar kdo kaj v vodo vrže. Ko bi mogel napraviti prerez tukajšnjih tal, kako bi bilo vse luknjičasto?“

„Skorja na vrhu nemara da je marsikje prav tenka. Kjer so pa jame z vrha, tam je pa še ni ne. Ali si bil v oni jami, ki so jo lani našli v Bojanjskem gozdu?“

„Mislim sem iti, pa nisem šel. Pravijo, da je jako velika in ima več predelov. Najprej se gre neki navpično, potlej je pa kakor kakova velika

klet. Iz te drži votlina na konci v drugo jamo, ki je nekoliko nižja. Kmetje so pravili, da so našli v tej jami kapnika v raznih podobah in tudi nekaj kosti. Kakove so bile, mi ni znano. Morda je bila ta jama ljudem tudi skrivališče kakor ona nad Krko. Pa saj je dosti tacihi jam v okolici. Tam blizu Les pravijo je še ena taka, da ima tako bel kapnik kakor ona v Postojni. Za kakovega geologa (zemljėslovca) bi bilo to jako zanimivo.“

„Ne le za zemljėslovca, ampak tudi za naravoslovca, ker se nahajajo po teh jamah posebno važni hrosčki in polžki. Morda bi se dobil še kak neznan? Škoda, da se s temi živalcami tako malokdo peča.“

„Tega so krivi sedanji učitelji sami, ker ne znajo vzbuditi veselja do predmeta in ker ga v dejanji tudi sami malo kažejo. Pa pustiva jih. Saj nisva njihova nadzornika. Da najine misli o podzemeljskih jamah preveč ne otemné, spraviva jih spet na površe. Tam na desni strani pri Kopicévim hribu se poslavlja od naju Bojanjski gozd. Pogled ga še en pot. Lep je. Ni čuda, da mu je dejal ranjki Krjavelj, kterega je pisatelj porabil v „Desetem bratu“, — „vrt“. Zdaj je možiček že zdavnaj umrl, „vrt“ pa še stoji za njegovo hišico tam-le v rebri. Stari ljudje tega nenavadnega človeka še dobro

poznajo. Čudno je pa, da rabijo ženske njegovo ime za kletev. Kedar pravi ktera „krjavelj“ je še bolj huda, kakor če pravi „klek!“

„Kaj je Krjavelj zgodovinska oseba?“

„Resnična, kakor jih je še mogo družih v Jurčičevih spisih. Pa niso le osebe take, ampak — tudi tukajšnji kraji se spoznajo iz teh spisov tudi tam, kjer nosijo drugo ime. Ko bi ti hotel vse naštet, potreboval bi toliko časa, da bi do tvojega doma komaj polovico povedal, ali pa še ne. Morala bi vse svpise v duhu pregledati, to bi vzelo pa precej časa. Morda bo prišla za to boljša priložnost.“

„Da si le pripravljen storiti, je že dobro. Le čakaj zdaj bom pa še jaz sè zgodovino na dan prišel, da ne boš mislil, da ničesar ne vem o našem kraju. Vidiš pred nama je Mrzlo polje. Do te vasi, si dejal, sega Veliki Travnik, ki ga je podarila menihom vojvodinja Virida. To je že nekaj zgodovinskega. Še bolj nazaj sega v zgodovino, da je tukaj memo proti Rogovili držala rimska cesta.“

(Dalje prih.)

narodni škandal od sebe in svojega naroda odvrnili in daljno popotovanje nastopili. Dokazali so s tem, da se junaška Hrvaška ne pusti še edino le od jednega samega strahovati in v kozji rog vgnjati in prav so storili.

Bodoči mesec pride vrsta na nas, da se vsedemo na železnico in zdrčimo na daljni sever proti zlati Pragi, kjer se bomo čudili narodni zavesti českega naroda; kjer bomo občudovali nakopičene zaklade velikanskega duha, ki v tem narodu biva. Čehi so nam v našem političnem življenju že zdavnej vzor, po katerem se ravnamo; hitimo toraj tje kaj v mnogobrojnem številu in vdeležimo se sijajne slavnosti, ktera čaka v zlati Pragi tistih, ki se bodo tje kaj potrudili. Pot je sicer res dolga, a nikomur ne bode žal, kdor se jo bode podstopil. Praga ima že sama na sebi toliko znamenitosti za Slovane sploh, da bi se moral vsak Jugoslovčan, ki se med razumnosti pristi, potruditi, da jo vsaj enkrat v svojem življenju obiše. Kolikanj bolj zanimivo je pa obiskovanje ravno sedaj, ko nam bo priložnost poleg gmotnega bogastva naših bratov Čehov tudi občudovati njihove duševne zaklade, nakopičene v besedi, petji in godbi v narodnem gledišči. V zlato Prago toraj, komur čas in opravki potovanje dopuščajo!

Osodepolno za Dunajske, Budapeštanske, Praške in Tržaške *borzne žide* je bilo poslednje lastno-ročno cesarsko pismo do grofa Kalnokya, v katerem mu naroča, da naj iz statutor (pravil) redov „sv. Štefana“ „Leopolda“ in „Železne krone“ izbrisi določila, ki so do sedaj odlikovancu dajala pravico do baronstva ali pa do dostojanstva tajnega svetništva. Povod temu dali so zopet židje in sicer tisti borzni židje, ki se s krvavimi žulji pošteno zasluženi denarjev družih debel z igro na borzi, pri kateri je mnogo sleparije na druge strani pa mnogo očitne goljufije za taiste, ki jim svoje denarje na obrestovanje izročijo. Tak žid pride dostikrat bos, raztrgan in umazan tam kje iz Galicije na Dunaj. Vse njegovo premoženje ima v culici povito. Ondi se mu posreči, da se vrine za galopina (tekalec) na borzi. Tu že začne slepariti, v malo letih je že toliko na konji, da sam začne kupovati in barantati z vrednostnimi papirji, kakor tudi z gotovino, ktero mu nevedneži iz dežele izročijo na njegove naznanila po časnikih, da si vsakdo lahko z malo svetico v enem letu mnogo denarja zasluži. Ko jih je na ta način nekaj opeharil, ima že svoje tisočake skupaj. Sedaj žrtvuje nekaj dvomljivo pridobljenega denarja za dobrodelne namene. Ker ima tudi svojo kočijo, se s časoma popolnoma pozabi kdo in od kod je in čegav da je, ter ga višja oblast predlaga kakor javnega dobrotnika za ta in ta red, ktereга navadno dotičnik tudi dobi. Dotični red pa daje pravico da se tistemu, kdor ga dobi, kar čez noč rudeča kri spremeni v modro, iz plebejca postane aristokrat, iz smrdljivega žida — ponosni baron. Drugi so se na ta način vspeli do dostojanstva tajnega svetništva in se je visoko plemstvo še le potem prepričalo, da so to večinoma ljudje take vrste, ki če tudi so cesarjevi tajni svetovalci, vendar presvitlemu cesarju ničesar svetovati ne znajo, drugi si pa od njih nič svetovati ne dajo — ker se jim preneumni zdé. To vse se je v visokem plemstvu prevdarilo in na cesarskem dvoru so spoznali, da je v Avstriji za zdaj že zadosti požlahtnjenih židov in da če bo to še dalje trajalo, je nevarnost pred nosom, da se vsa veljava nižjega plemstva, kakor so: Baroni, vitezi in plemiči, vniči vsled vednega židovskega priraščaja popolnoma. Proč toraj z določili je že prej marsikdo vskliknil, in — zgodilo se je zdaj tako; škoda, da za 15 let prepozno. Ko bi bila ta cesarjeva določba vsaj že leta 1870 zagledala beli dan, bil bi v Avstriji mnogo čistejši zrak!

Kakor gorenje-avstrijski, tako so tudi *Solnograški konservativci* izdali program ali oklic za bodoče volitve v deželni zbor, kjer s krepko roko slika je sosednje kvarljivo postopanje liberalcev in jih narodu kažejo v njihovi popolni nagoti. Na čelu Solnograških konservativcev vidimo zopet dvornega svetnika Lienbacherja, ravno tistega, ki je letos pri jezikovni debati in pri debati o ravnopravnosti avtonomistični desnici v državnem zboru hrbet obrnil in se z levčarji bratiti začel. Kar se tiče narodnega zastopanja v Solnograškem deželnem zboru, se pač ni bati, da bi se Lienbacher zopet izneveril konservativnemu programu, ter z liberalci potegnil, kajti, v Solnograškem deželnem zboru nima nikakih Slovanov, katerim nasproti bi moral nemški državni jezik braniti, kakor mu je to njegovo nemško prepričanje v državnem zboru velelo. Lienbacher pravi v oklicu, ktereга je tudi podpisal, da se načela konservativne stranke opirajo na versko-nravno podlagi, se toraj nikakor ne morejo spremeniti, ker so od Boga samega načrtana na blagor ljudstva določena in v njegovo srečo namenjena. Dalje poziva kmete, tako male kakor velike posestnike, rokodelce in obrtnike, da naj svoje glasove edino le konservativnim možem dajo; posebno se pa obrača do malih obrtnikov, naj ne volijo liberalcev, kateri so se jim vedno nasprotne in sovražne skazali. Konservativci so bili njihovi prijatelji, katerim se imajo zahvaliti za vse, kar so dobrega v narodnem gospodarstvu iz deželnega zbora prejeli.

Zanimive reči čujejo se iz sosednje nam *Hrvaške kraljevine*. Ko so letos ob Binkoštih v Karlovcu ravno ob tistem času praznovali „Zoraši“ svoj jubilej, kakor smo se Slovenci zbrali v Mozirji

na slavnost blagoslovljenja „Sokolove“ zastave, zgodil se je v Karlovcu veleizdajski čin v dvorani, kjer so bili zbrani pevci in mestni odličnjaki, ki so večinoma fanatični pristaši Starčevićancev. Poleg cesarjeve podobe obesili so podobo Starčevićanskega kolovodje Evgena Kvaternika, ki je bil leta 1871 kakor veleizdajica v Rakovički vstaji; hotel se je namreč dati proglasiti za kralja velikohrvaškega. Podžupan Kovačević dobil je nalogo kočljivo stvar preiskovati, ki utegne za Karlovski magistrat silno neprijetne nasledke imeti. Karlovski župan in mestni glavar zagovarjala sta se tako, da si nista mislila, da bi bilo v tem kaj napačnega, ako se Kvaternikova podoba poleg cesarjeve v dvorani obesi. O mestnem glavarju, ki je silno zagrižen Starčevićanec, se še celo trdi, da je on sam v zvezi z nekim odvetniškim uradnikom veleizdajski čin proizvedel. Kaj in kako, pokazala bo preiskava. Če se v mestnem glavarju izrečena zadeva potrdi, bode gotovo odstavljen ter ga bodo še za nekaj let v senco poslali v Lepoglavo, kamor je Starčević hotel kar od kraja zastopnike narodne in vladne stranke v deželnem zboru poslati. — Po deželi pripravljajo se stranke z živahno agitacijo za volitve. Še ta teden podal se bo ban, takoj ko se iz Ischla od cesarja povrne, na potovanje po bivši vojaški krajini, s čemur si misli za bodoče volitve sreca graničarjev pridobiti in si jih tudi bo, kajti graničarji so še danes cesarju nad vse vdani; vsled tega je za vladno stranko prav mnogo upanja, da bode zmagala, ako se ne primeri kaj prav posebnega, kar bi ji stališče spodnesti vtegnilo. — Nekaj življenja jela je tudi „nezavisna stranka“ kazati, ktera je imela poslednjo nedeljo v Zagrebu svoj shod, na ktereга je tudi bogat magnat grof Ivan Drašković prišel. Nezavisni bi ga radi za svojega kolovodjo pridobili, on pa pravi, da po tem programu ne more prevzeti nikakega posla za nje, kakor bi tudi rad vstopil v politično areno. On si želi opozicije, ki bi bila tudi zmožna vladanja. Kar bi še povrh vsega tega zahtevali, bilo bi k večem še to, da bi se uprava finančnega gospodarstva izročila samoupravnim deželni vladi. S tem programom nadja se Drašković tudi še druge hrvaške velikaše pridobiti. Določili pa niso še ničesar natanko.

Vnanje države.

O potuhnjeni lažnjivosti nemških listov gledé novic iz *Vatikana* služi naj našim čitateljem sledeče: Znano jim bode še, kako lepo in prijazno sta se nemški poslanec Schlözer in ruski zastopnik Butjenov pred svojim odhodom na počitnice pri sv. stolu poslovila in vse na to kaže, da se mislita zopet oba tje kaj povrniti. Komaj pa je Schlözer Rimu hrbet obrnil, in se še stol prav ohladil ni, na ktere je pri banketu sedel, ki ga je na čast papeževemu višjemu uradništvu dal, že so zagnali nemški, katolikom sovražni listi krik, „da Schlözer ne pojde nič več v Rim, da se je naveličal tlako delati, kajti on sam pravi, da papeževi diplomaciji ni prav nič na tem ležeče, da bi se na Nemškem kmalo mir sklenil, zato pa tudi novicam iz Rima prihajočim ni prav nič verjeti, kajti papeževi uradniki jih izdajajo, kakor so jim po godu in koristne. Da bi se cerkveni prepir kmalo dokončal, papežu še mar ni, ker nima nobenega sreča za vero in za korist katoličanov, ki so podložni pruskemu kralju, temveč pa mu je pri sreči hierarhija in diplomacija. Od tod je razumljivo tudi zahtevanje, ktereга se papež drži, da bi se namreč odpravile majeve postave popolnoma.“ — Kolikor besedi, toliko laži! Schlözer bi kaj tako žaljivega tudi tedaj ne govoril, če bi tudi pismo že v žepu imel, da ne pojde več nazaj. Znano pa je, kako lepo se je ravno on od sv. očeta poslovil, kakor tudi od njegovega državnega tajnika kardinala Jacobinija, ter so vse besede na to kazale, na nado, da se bode zopet povrnil. Da imajo sv. oče za nemške katolike srce na svojem mestu, je dokaz, da so pruski vladi potrdili vse škofe za izpraznjene sedeže, ktere jim je predlagala; dokazuje požrtvovalnost, da bi bili celó poznansko-gneznskega nadškofa, sedaj kardinala Ledohovskega z drugimi višjim pastirjem nadomestili, ako bi bila nemška vlada ondašnjim škofom zopet priznala izgojo duhovnov in disciplinarno oblast nad njimi. Pruska vlada je to zahtevanje, kakor tudi ponudbe odbila, če tudi bi jo bila prav lahko in brez sramote sprejeti zamogla.

V Versailles na *Francoskem* zboruje toraj kongres, kakor nam je večeraj brzoglavna novica iz Pariza naznanila. Sešel se je ob eni popoldne ter je sprejel opravični red, kakor ga je sestavil narodni shod leta 1871 z malimi spremembami ali s toliko večjim hrupom in vriščem, ki je med levico in desnico nastal. Minister Ferry stopi na oder, da bi razložil načrt preosnove ustave, ustavijo pa ga Andrieux in tovariši rekoč, da to ne gré, temveč opravični red zahteva, da se najpopred ustanove uradi. Ob 4 popoldne je bil že toliko vrišč, da je moral predsednik zborovanje vstaviti. Ko se je zborovanje zopet pričelo, jeli so takoj ustanovljati urade; na to je pa Ferry razložil načrt preosnove in ga je za nujnega proglasil, kar se je tudi sprejelo. Poslanec Tesselin predlaga, naj se nujni načrt izroči v rešitev odseku trideseterih členov, ktere naj se v to svrhu v javni seji voli. Predsednik je predlagal volitev še danes, na predlog Clemenceau-a se je pa preložila na jutri. Vlada ima do sedaj večino blizo 500 glasov broječo. Kričali bodo sicer, še tú

pa tam zagnali vrišč, zmagala bo pa vendar le pri toliki večini glasov vladna stranka.

Nemški časniki poročajo o nekem pomorskem ropu, ktereга so se *angleški ribiči* v severnem morju vdeležili na nemški ladiji „Diedrich“, ki je lastnina trgovca Rabiena iz Geestemunda. Ta trgovce je po imenovanu ladiji zakladal nemške ribiče po severnem morju z živežem in z raznim blagom in je omenjena ladija iz ravno tega namena minuli teden zopet na morje odjadrala. Ondi jo je pet angleških ladij obkolilo, iz kterih so kmalo roparji v čolnih priveslali proti nemški ladiji, ktera jih je k sebi pustila, misleč, da si hočejo živeža kupiti. Bili so pomorski roparji. Ladije njihove bile so zaznamovane s črkami: Y. H. 653, Y. H. 747, L. O. 270 in H. 654; od pete ladije niso znamke razločiti zamogli. Enajst roparjev vkrcalo se je na „Diedricha“, kjer so vse pobrali, kar je bilo od živeža ali je sploh kako vrednost imelo. Nemci se še vbrani niso zamogli, ker so jim Angleži žugali, da jim bodo ladijo potopili, ako ne bodo mirni. Ko so si roparji vsega dosti nabrali, odšli so zopet svojo pot. Vsled tega odšel je menda Bismarkov sin grof Herbert v London, še več pa menda zaradi spletek, ki so gledé egiptovske konference med Angleško in Nemško nastale, da jih poravná. Angleži Nemce grdo gledajo, ker se je Bismark Francozom dobri-kati jel in jim gledé Egipta nasproti Angležem podporo obljubil. Ako se novica o morskem ropu potrdi, nastale bodo znabiti iz tega še velike homatije, če se Angleška ne bo odločila škode v gotovini povrniti, povrh tega pa še roparje občutljivo kaznovati, kakor Nemška to zahteva.

Izvirni dopisi.

Iz Dobropolja, 3. avgusta. Čast. gosp. Ivan Strnad iz Ceste, je opravil v pričo velike množice in več duhovnikov in nekterih bogoslovcev prvo daritev sv. maše. Gosp. Al. Puc, nekdanji tukajšnji duhovni pomočnik je v izvrstnem govoru svojo nalogo jako dobro rešil. Občudovali smo pa tudi 74letnega starčeka, preč g. župnika Sežuna, ki se je med mladim duhovstvom tako čvrsto pred altarjem obnašal in si skrivaj kot duhovni oče in dobrotnik novomašnika med daritvijo sv. maše solze veselja brisal. Tudi je jako dopadlo Cecilijansko petje pri sv. maši in spremljanje z orgljami, kar spričuje, da ima Dobropoljska duhovnija jako spretne organista, ki je z velikim trudom moral svoj pevski zbor vaditi. Slava njemu in pevkam! Na deželi se redko kaj tacega sliši. Ker je cerkev prav prostorna, ni bilo take gnječe notri, kakor marsikje, tudi pri darovanju smo videli lep red, ne le možje in fantje, ampak tudi ženski spol se je v redu in spoštljivo obnašal, to je res hvale vredno in lepo. Nekaj mi pa vendar ni dopadlo (naj se ne zameri, da tudi tu odkritosrčno govorim), dopadlo mi ni, da je bilo videti molikov le malo, večidel le pri ženstvu, pri možeh in fantih skoraj čisto nič, toliko več pa smodk. Sicer ne moremo vediti, znajo li vsi fantje in možje iz bukvic brati; vsaj videti je bilo tako, da znajo od prvega do zadnjega.

Po sv. maši smo se v duhovnijski hiši kakor po navadi imeli, in sledila je napitnica napitnici, odlikoval se je v tej stroki posebno blagorodni g. Gaudia, oskrbnik grajščine Cusperške, ki je s svojimi napitnicami vedel goste toliko navduševati, da se mu je od vseh strani ploskalo. Ko smo po litanijah malo okoli po vasi pogledali, smo videli, da je bilo vse polno ljudi po vrtih in hišah prav židane volje. Mladi svet pa se je zasukal in plesal, kakor za stavo; kar bi pri cerkvenih slovesnostih gotovo bolj prav smelo izostati. Le čuditi se je, da ima naša mladina v novejšem času za ples toliko veselja da v taki vročini tega ne more opustiti. Ko smo se pri novomašniku in tudi pri zlatomašniku, preč. gosp. Sežunu, poslovili, smo zapustili kraj današnje slovesnosti in veselja v trdni nadi, da se prihodnjo nedeljo zopet vidimo, ko bodo g. zlatomašnik Val. Sežun svojo petdesetletnico obhajali.

Iz Leskovca, 6. avgusta. Pretečeni petek je silna toča malo časa trajajoča pokončala vso Trško goro na Kranjskem in podila se je čez Žadovine ob Savi, tam se zedinila z ono, ki je prišla čez Savo iz Štajarskega in med Mrtvicam in Vihram tako zmlatila, da ni videti nič zelenega, vihrala je preko Cirkelj in Buseče vasi na Gorjance, kako daleč, mi ni znano. Na Štajarskem je Sremič popolnoma pokončan; Kremen večidel; Videm in Staravas popolnoma, Libine samo vrh in stran, ktera je obrnjena proti nam. Bog daj, da bila bi letos saj zadnja.

Drugi poročevalec popisuje še natanjčnejše grozno nesrečo, ter pravi, potem ko je že imenoval zgoraj

omenjene vasi: Podoba razdjanja je grozovita. Tu pa tam je bila toča debelejša kakor golobje jajca, celó po tri palce na debelo nakopičena. Trta je vničena saj za dve leti, sadno drevje popolno brez sadu, malo manjka, da tudi ne brez perja. Mnogo kriljatih pevecov, domače in divje perutnine je pobito, celó mladih zajčkov so več mrtvih našli. Zraven tega je divjal še vihar, da je kozolce odkrival, drevje s korenino roval in lomil, na Vidmu je neki celó vagone iz tiru spravil in premikal. Bog potolaži ubogo ljudstvo.

Iz Krškega okraja, 6. avg. Danes 2. avgusta so ljudski učitelji našega okraja imeli navadno letno skupščino. Točno ob 9. uri so se vsi učitelji in učiteljice zbrali v primerno okinčanem šolskem poslopji v Mokronogu. Gosp. nadzornik Jakob Vodeb pozdravi došle navzoče prav prijazno, ter si voli za namestnika g. J. Lapajneto iz Krškega. Kot zapisnikarja sta bila voljena z vsklikom g. Rozman iz Velike doline in g. Andolšek iz Radeč. Druga točka dnevnega reda: „Praktičen poskus z učenci višega oddelka“, poročevalec g. H. iz Rake, ki je razpravljal berilni spis „Rež“ stvarno in slovnično, je jako dobro rešil. Na to je g. nadzornik na kratko poročal o opazkah, ktere je pri nadzorovanji posameznih šol tu ali tam našel. Tudi je omenil premembe v učiteljstvu tega okraja. Videlo se je pač iz vsega, da je on kot strokovnjak, po vsem objektivnem mož, ki nikomur ne želi kaj slabega, marveč bi vsakemu rad vstregel. Naslednja točka je bila: „Paralela med Pestalozzijem in Diestervogom“. Poročevalec je bil g. R. Govoril je jako obširno in se je videlo, da je mnogo čital. Hvalevredno je tudi to, da je govornik slovenski poročal, kar ga je gotovo veliko truda stalo.

Po končanem poročilu bukvarničnega odseka se je vnela jako viharina debata. Ko je dozdanji gosp. bukvarnični načelnik svoje poročilo končal, so se nasvetovale različne knjige za nakup v učiteljsko bukvarnico. Prvi se oglasi g. G., ter toplo priporoča brezpogojno podporo g. založniku knjižice: „Opis Krškega okrajnega glavarstva“ iz bukvarničnega fonda. Gosp. R. vstane ter v prav preišljenem govoru navzočim natanko razloži, da to ni umestno, da bi učitelji svoje krajcarje, ki jih tako težko plačujejo od svoje plače na ta način zapravljali ter ljudskim šolam oskrbovali z lastnimi novci potrebnih knjig za šolske knjižice. Sicer pa on v principu ni nasprotoval, ampak stavil sledeči predlog: „Stalni odbor naj knjižico pregleda, vse večje napake popravi, ter ta popravek v posebni avtografirani prilogi vsakemu iztisu dodá.“ Potem naj se pa dovoli kacih 30 gold. g. založniku. Večina je ta predlog zavrgla, akoprem je g. R. naštel marsikaj napak.

Nekdo je omenil, da je to naloga dotičnih krajnih šolskih svetov, ki imajo prvo skrb za nakupovanje knjig v šolske bukvarnice.

V bukvarnični odsek se volijo po nasvetu gosp. G.: gg. Abram, Cepuder, Medic, Seidel in gpđ. Marolt. V stalni odbor stari odborniki gg. Lapajne, Ravnikar, Seidel in Valenta.

Samostalni predlog gosp. Valente: „Pismena prošnja, da se učiteljem na enorazrednicah dovoli opravilna doklada; učiteljem na večrazrednicah pa stanovanje ali odškodnina v denarjih ter znižanje službenih let od 40 na 30“, se enoglasno sprejme ter od vseh podpiše.

K sklepu je g. nadzornik še enkrat vse navzoče spodbujal k vzajemnosti in prijateljstvu ter s trikratnim „živio“ na presvitlega vladarja zborovanje zaključil.

Po hudi vročini v šolski sobi se je vsem dobro prileglo, okusno kosilo in dobra kapljica dolenjca. Omenim naj še napitnici na Mokronoško učiteljstvo in g. nadzornika. Pogrešali smo vrlega petja. Upamo, da bode v prihodnje boljše.

Od Podgorja pri Vojniku, 4. avgusta. (Nova maša.) Kamen, ob kterega se dandanes posebno židovsko-liberalno časopisje najboljše spodtika, je — katoliški duhovnik. Da, spodkopati veljavo človeka iz naroda, kakoršen je v prvi vrsti ravno duhovnik, to je že odzdavna goreča želja „prijateljev“ ljudstva. Na vničevanje vpliva duhovnikovskega, s kterim se ta zamore ponašati, služi razširjanje v primernem smislu spisanih tiskovin, a od druge strani naj bi še se po postavodajalnem potu omejilo sicer blagonosno delovanje svečenika v krščanskokulturnem obziru, — postave naj bi duhovniku zamašile usta, zavezale roko, odvzele brambeno orožje. Toda od trupla ločena glava sv. Janeza Krstitelja je govorila glasneje, kakor zgovorni jezik neustrašivega pridigarja ob

samotnem Jordanu. Kri ss. mučencev še svet dandanes občuduje, svetu odmerla telesa stanovitnih spoznavalcev Kristusovih se tudi po smrti gibljejo, — to spričuje o resnici, da se vpliv cerkve katoliške in njenih službenikov, od papeža do najmlajšega kaplana, dokler ti ostanejo v zvezi z organizmom cerkve, ne dá zatreti.

Take misli so ti se morale nehoté vzbujati, ako si včeraj bil priča redke slovesnosti, ki se je obhajala ob osojku*) „Konjiške gore“. Bila je namreč primicija (nova maša). Tega dne si pred altarjem Gospodovim zamogel gledati čvrstega mladenčca, ki je prvič v svojem življenji pri najsvetejši daritvi zaklical: „Slava Bogu na visokosti, a na zemlji mir ljudem“ — kterim? tistim, ki so pač — „blage volje!“ Saj tam ne more biti govora o pravem pokoju, kjer manjka rečena dobra lastnost. Gosp. J. Kranjc, tako je ime novomašniku, bil je povod, da se je v lično ozališani cerkvi „Naše ljube Gospé“ v Črešnjicah zbrala silna gnječa vernega ljudstva.

V resnici „redka“ bila je včerajšnja svečanost. Omenjena hiša božja je v svojem času bila podružnica za Konjice. Leta 1662 so jo „izluščili“ ter pri isti napravili lastno faro. In do včeraj morala je čakati na srečo, da bo se pobožni svet med njenim okriljem okoli primicijanta se zbiral — prvokrat.

Poleg dobrih starišev primicijantovih ima nemalo zaslug v ti zadevi navzoči gospod Črnoša, sedaj župnik v Pišecah. Ta je nekoliko let prej bil predstojnik cerkvene občine tukajšnje. Za njegove dóbe še v tem kraju ni bilo redne šole. Zatoraj so duhovniki mladež vadili v prvotnih „znanostih“. Šegavi imenovanec bil je toraj prvi učitelj malega Jožeka; ni pustil, naj bi mladenič z izročeni mu „talenti“ ne „lihvaril“. Včerajšnje solze, ki so se skrbnemu „učitelju“ vdirale izpod bistrega čela, so razodevale radost ogledom na to, kar je „prigospodaril“ obe tavi učenec. In mimogredé še bodi pristavljeno, da bi brat primicijantov brez „prebrisanega“ župnika danes ne bil v službi — učiteljski.

Dopisnikov prijatelj je rekel, da je „izvanredna slovesnost privabila tudi izvanredne goste“. Izmed dvanajstero duhovnikov bodi imenovan kanonik in ravnatelj v bogoslovišči Mariborskem, preč. gosp. Ogradi. Ta je slavnostni govor spretno navezal na besede velikega apostelja Pavla, kteri je napisal: „Bratje! Imejte nas — duhovnike — za Kristusove služabnike in za delivce skrivnosti božjih.“ Ne pozabi dalje, spomniti se vsih pevcev, bogoslovcev in gimnazijcev, s sodelovanjem izkušenega nadučitelja, g. Kodermana, in sotrudnikov, . . . S kratka: v tesnem okviru si pred seboj imel podobo, ki označuje, da pod Križem razni sloji naroda prav lahko bivajo v ugodnem soglasji, v kakošno zamore spraviti ter v istem vztrajno vzdržati le „blaga volja“. — Pardón! Še nekdo zasluži posebič imenovan biti. To je vitez sv. groba, gosp. Jeretin, ki je tudi „priklestil“ v hribe, kar svedoči, da še so telesne moči zmožne počakati do sledečega leta, ko bo zamogel obhajati zlato sv. mašo.

Pri obedu v Podgorji je zdravicam vrata odprl gosp. Voh z onimi na sv. očeta, svitlega cesarja, prevzvišenost knezo-škofa. Samo škoda da v zeleni bajti, kjer smo vživali, kar so nam skuhali in spekli, ni bilo stenografa, ki bi zabeleževal vsaj besede jovijalnega župnika domačega, gosp. Kos-a, in sledil pesniškemu vzletu ceremonijarijevega pegaza.

A da je tudi smodnik opravljal svojo službo po vinorodnem kraju, kterem so nastavljeni in z zastavami okrašeni mlaji dajali praznično obleko, ni treba praviti. V obče je pa dan primicije vnovič dokazoval drastično nasprotje med „svobodomiselnim“ duhom časa in bogoljubnostjo krščanskega naroda.

Domače novice.

(Prečast. gosp. Miha Peternel), vpokojeni profesor in vodja realke, je po dolgi bolezni (vodenici), previden s sv. zakramenti, ob pol šestih popoldne mirno v Gospodu zaspal. Pogreb bode jutri popoldne ob pol šestih. R. I. P.!

(Zrel sad in cvet) je videti na neki hruški v Kropi. Res je čuden prizor. V kakih 14 dneh bodo dotične hruške popolno dozorele, zraven pa cvetje v več šopkih. Pri natančnem pogledu se vidi,

*) Nedaleč od cerkve je kraj z imenom „Sojek“, rekši, ker solnce po njem „seje“.

kako je mnogo popkov napravljenih, da se bodo v kratkem času razcveteli.

(Vojaško.) Slovenski pešpolk kralj Milan št. 97, ki ima svojo posadko v Pulji, pride 25. t. m. v Ljubljano. Od tod se napotijo na 26. zjutraj k velikim vajam na Gorenjsko, kjer ostanejo celih deset dni, namreč do konca vaj.

(Kako potrebna da je nam Slovecem enakovrnost v uradu) imamo zopet živ dokaz pri naših brzojavnih uradih po železnicah, kakor tudi pri cesarskih kraljevih. Kako pokvečena, pokažena in pokvarjena dohajajo nam slovenska poročila po brzojavnem potu, nam nihče ne bo verjel, kdor se ni sam prepričal! Vzrok temu pa ni odpošiljatelj telegrama, kajti tega telegrafski uradnik lahko prisili, da mu telegram določno pisan izroči, temveč krivda zadene slovenščine nezmožnega uradnika tako pri oddaji, kakor tudi pri sprejemu telegrama pri aparatu. Brzojavni alfabet obstoji iz znamk (pik in črt, sestavljenih v skupine od enega znamenja do šesterih), ki se pri količkaj malomarni oddaji lahko med saboj zatopé, n. pr. dve piki v eno, kar dá črto ali tudi tri pike v eno, kar je zopet črta in vsled tega druga črka in čisto drugačen pomen besede in vsled tega celega stavka, za kar se pa brzojavni slovenščine nezmožni uradnik kar nič ne briga, kajti dobro mu je znano, „dass für etwaige Verstümmelung der Depesche die Telegrafverwaltung keine Verantwortung übernimmt“ (za pomote telegramov ne prevzame brzojavno oskrbnitvo nobene odgovornosti); čemu bi se toraj brigal, ali je depeša pravilna ali ne. Toliko britkejša pa pokažena depeša zadene taistega, komur je namenjena in posebno tedaj, ako ima morda vsled tega še celo velike stroške ali pa kakor je pri časnikarstvu, namesto resnice — laž. Dajte nam toraj posebno po Štajarskem in po Primorji slovenščine zmožnih telegrafistov, potrebujemo jih; zahtevati jih pa smemo, ker jih plačujemo mi, t. j. tisti, ki imajo z njimi kaj posla.

(14 Tržaških mornarjev), med njimi tudi nekateri Slovenci, kakor Pečenko, Pavičič, Markovič, Peternel, Lenar in drugi so sprejeli službo na argentinski oklopnici, ki se je tukaj napravila. Bili so sprejeti za več let in z dobrimi pogoji. — Ali ko je argentinska oklopnica pred nekaterimi tedni došla v Marseille, odpovedal je poveljnik one ladije kar nenadoma službo vsem Tržaškim mornarjem in jih v Marseille pustil v vsakem pomenu „na suhem“. — Ubogi ljudje bi bili mogli beračiti in od hudega konec jemati, da se jih ni usmilil naš rojak gosp. Peter Jurca, c. kr. avstrijski podkonzul v Marseille. On jim je preskrbel potrebnega denarja, in tudi prosto potovanje v svojo domovino. — Te dni so došli ti mornarji v Trst in vsi ne morejo prehvaliti človekoljublja in dobrote g. Jurca, moža nam dobro poznanega in ki ni niti na Francoskem pozabil svoje domovine, svojega maternega jezika, kterega vedno goji, ker je tudi naročen na nektare slovenske časnike. („Edinost“.)

Današnji list ima prilogo: „Archiv für Heimatskunde“ in naše zgodovinoznanstvo.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

B. Trgovski obrt.

I. Zadruga trgovcev s pridelki in z žitom. Trgovcev z deželnimi pridelki 13, trgovci z žitom 3, vkup 16.

II. Zadruga branjevcev in trgovcev z viktualijami. Branjevcev 114, trgovcev z moko 25, z maslom 4, z divjačino 2, prodajalcev sadja 8, kruha 1, viktualij 7, medenine 1, zelja 2, staničarji 4, vkup 168.

III. Zadruga prodajalnic manufakturnega, suknega, krojnega in modnega, belega in tkalnega, kratkega, galanterijskega in norimberškega blaga. Trgovcev s platnom 4, s suknom in krojnim blagom 14, z modnim 1, s pozamentirnim 1, s kratkim 1, kramarjev 46, trgovca s cerkvenimi rečmi 2, trgovcev z norimberškim blagom 7, vkup 76.

IV. Zadruga trgovcev z usnjem, obutalom, oblačili in s klobuki, potem starinarjev. Trgovcev z usnjem 20, z obutalom 6, s kožami 1, z oblačili 6, s klobuki 3, starinarjev 15, vkup 51.

V. Zadruga trgovcev z lesom, lesenim blagom in s hišno opravo. Trgovcev z lesom 7, z lesenim blagom 4, s hišno opravo 3, z igračkami 1, vkup 15.

VI. Zadruga agentov, komisijonarjev in spedi-

têrjev, potem inkasijsko opravilo. Agentov 14, spediterja 2, menjalnice 2, vkup 18.

VII. Zadruga trgovcev s specerijskim, barvenim in materialnim blagom, s kemikalijami, z dišavami, s kolonialnim in mešanim blagom. Trgovcev s specerijskim in materialnim blagom 38, z mešanim blagom 3, z dišavami 1, s kisom 6, vkup 48.

VIII. Zadruga trgovcev z železom in železnino. Trgovcev s šivalnimi stroji 2, z muzikalnimi instrumenti 1, z železnim in specerijskim blagom 5, z orožjem 1, z žreblji 5, z železom in železnino 4, vkup 18.

IX. Zadruga trgovcev s knjigami, umetninami in muzikalijami, potem s papirjem. Trgovcev s knjigami, umetninami in muzikalijami 5, s papirjem in pisno pripravo 2, posojevalna knjižnica 1, vkup 8.

X. Zadruga malih trgovcev. Vrtnar 1, prodajalec premoga 5, drv 3, oljnatih podob 1, semnjičar 1, trgovec z žganjem 1, z dežniki 1, zaloga likêrjev 1, imetnika-tehtnic 2, vkup 16.

(Dalje prih.)

Oznanilo

o delitvi premij v denarji in priznanskih diplom za kobile in žebice, katera se bode vršila na Kranjskem za leto 1884.

Na Kranjskem se bode za leto 1884 vršila delitev državnih premij v c. kr. cekinih in srebrnih svetinjah, kakor tudi delitev priznanskih diplom: a) za kobile z žebetom, b) za mlade, t. j. 3- do 4letne kobile, c) za 1- do 2letne žebice v četrteh konkurznih postajah, ki so spodaj imenovane:

V Ribnici za politični okraj: Kočevje dné 1. septembra 1884.

Na Vrhniki za politične okraje: Litija Ljubljanska okolica, Logatec, Postojna in mesto Ljubljana dné 5. septembra 1884.

V Kranji za politične okraje: Kranj, Radovljica in Kamnik dné 10. septembra 1884.

V Krškem za politične okraje: Krško, Rudolfovo in Črnomelj dné 2. oktobra 1884.

V vsaki konkurzni postaji se začne delitev premij v imenovanih dnevih ob 9. uri dopoldne.

Za to delitev premij veljajo sledeče uredbe, ktere so se naravnale po pravilih, ki za to veljajo, s privolitvijo c. kr. ministerstva za poljedelstvo z ozirom na posebne razmere te dežele.

I. Splošne uredbe.

1. Delitev premij se bode vršila v vsaki konkurzni postaji po posebni premijski komisiji pod vodstvom predstojnika dotične politične okrajne oblasti kot predsednika; ta komisija sestoji iz jednega poslanca državnega žebčarstva, potem iz dveh poslancev odseka za konjerejo c. kr. kmetijske družbe, poslednjič iz živinskega žebčarskega zdravnika, eventualno iz dotičnega okrajnega živinskega zdravnika.

2. Kot premije se bodo delili c. kr. cekini in sreberne svetinje (medalje).

Ako bi se kdo odpovedal gori imenovanim premijam, podelile se mu bodo namesto teh premij priznanske diplome z imenom rejca, s kratkim popisom premiranega konja in z opazko, da se je premiji odpovedal.

3. Premije se izročujejo reju premirane živine precej od premijske komisije proti prejemnemu potrdilu.

II. Posebne določbe.

A. Za kobile z žebetom, B. za mlade kobile, C. za žebice.

1. V Kranji utegnejo za premijo prositi samo kobile z žebetom, mlade kobile in žebice noriškega plemena; v drugih postajah ni zaradi plemena nobene omejitve.

ad A.

2. Za premijo utegnejo prositi kobile z žebetom samo od svojega spolnjenega četrtega leta više, brez omejitve na kako najvišjo starost, in sicer dokler so zdrave, dobro rejene, imajo na sebi lastnosti dobrih kobil plemenja in imajo s seboj lepo žebe, ki še sesa ali je že odstavljen. Pri sicer jednaki kakošnosti pa imajo mlajše kobile prednost pred starejšimi.

3. Premija se sme kobilam z žebetom le takrat prisoditi: a) ako je žebe od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca in se to dokaže s postavno (legalno) pripustnico, b) ako se prinese od župana narejeno in od pristojne politične okrajne oblasti potrjeno spričevalo, ter se s tem dokaže, da je pri-

peljana kobilam z žebetom že prej, ko je žebe storila, bila last tega gospodarja, ki premije prosi.

4. Zaradi tega, da je katera kobilam z žebetom že v prejšnjih letih prejela jedno ali več premij, ona ni izključena, da bi ne smela za naprej več premije dobiti.

ad B.

5. Za premijo utegnejo prositi mlade, t. j. 3 in 4 leta stare kobile, ter smejo le tedaj premijo dobiti: a) če so ubrejene od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca in se to dokaže s postavno (legalno) pripustnico, b) če je kobilam najmanj jedno leto že v posesti tistega, ki za premijo prosi, in če se to dokaže po spričevalu župana, katero je potrjeno od pristojne politične okrajne oblasti.

6. Mlade kobile, ktere so kakor take jedenkrat premijo dobile, utegnejo prihodnjič premijo dobiti samo kot kobile z žebetom, če imajo lepo žebe, katero še sesa ali je že odstavljen.

ad C.

7. Za premijo smejo prositi lepe žebice po spolnjenem prvem in drugem letu, če so dobro rejene in če po rasti svojega trupla obetajo, da se bodo za naprej dobro razvile in odgojile.

8. Do premij imajo posestniki takih žebic le takrat pravico, če se s postavno pripustnico dokaže, da so te žebice od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca, in če se dokaže po spričevalu, od župana narejenem in od pristojne politične okrajne oblasti potrjenem, da so jih posestniki sami izredili.

ad A., B. in C.

9. Kobilam z žebetom, mladim kobilam in žebicam, ki utegnejo za premije prositi, delilo se bode v vsaki konkurzni postaji od premijske komisije:

a) Kobilam z žebetom, ki še sesa, jedno darilo po 7 cekinov, jedno darilo po 5 cekinov, jedno darilo po 4 cekine in jedno darilo po 3 cekine, potem 2 srebrni svetinji.

b) Mladim kobilam jedno darilo po 5 cekinov, jedno darilo po 4 cekine, jedno darilo po 3 cekine, potem 2 srebrni svetinji.

c) Žebicam tri darila po 2 cekina in 2 srebrni svetinji.

Skupaj 148 c. kr. cekinov in 24 srebrnih svetinj.

Konečna opazka.

Posestniki triletnih za plemo sposobnih žebcev se pozivajo, da naj jih o priliki premiranja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se zapišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti.

Premijska komisija ima tudi pravico vis. c. kr. ministerstvu za poljedelstvo nasvetovati licencirane privatne žebce za podporščino.

Vsak, kateremu se je za izrejenega konja prisodila premija, mora podpisati reverz, v katerem se zaveže, da bode tega konja po delitvi premij obdržal še jedno leto, k prihodnji delitvi državnih premij ga zopet pripeljal, ako mu dotle še živi; konečno da povrne prejeto premijo v denarjih brez vsakega ugovora, če ne bi ostal pri tem mož-beseda.

Od c. kr. deželne vlade za Kranjsko.

V Ljubljani, dné 10. julija 1884.

Za c. kr. deželnega predsednika:

C. kr. dvorni svetnik:

Grof Chorinsky s. r.

Razne reči.

— Znani bosniški vstajnik in voditelj, Hadži Loja je 24. julija svoj petletni zapor prestal ter je bil iz češke trdnjave Theresienstadt izpuščen. Bolehen je; šel je skozi Dunaj v Bosno.

— Sedemdesetletni jubilej učitelja. V Jüchen-u na Porenskem je učitelj, ki že 70 let deluje v izobraženje naroda. Lansko leto je prejel od ministerstva pohvalno pismo za svoje delovanje.

— V Št. Luisu v Ameriki so vložili 8. p. m. temeljni kamen novi jezuitovski cerkvi. Več sto katoliških društev se je vdeležilo slavnosti, pričujoča sta bila dva škofa, izmed kterih je prvi pridigal angleški, drugi nemški. Ljudstva je bilo več ko 100.000. V vsacem ozirom je bila slavnost kaj velika in je pričala, kako ljubijo Amerikanci sinove sv. Ignacija. Kaj pa pri nas?

Telegrami.

Dunaj, 7. avgusta. „W. Ztg.“ razglasa cesarsko naredbo od 28. julija tikajoče se

podpore iz državnega zaklada za pooplavljenice po Galiciji.

Ebensee, 6. avgusta. Cesar se je pripeljal semkaj na sprejem nemškega cesarja, kterega bode v Ischl spremljal. Kolodvor ozaljšan, ljudstva se vse tare. Cesar nosi opravo svojega pruskega pešpolka s trakom reda črnega orla. Ko se vlak še ni prav dobro vstavil, hitel je že naš cesar proti vagonu, na čegar hodniku stal je sivolas nemški vladar v avstrijski polkovni opravi in je roko pozdravljajoč na čaki držal. Sprejem je bil presrčen. Podala sta se v salon in takoj se je vlak odpeljal proti Ischelu.

Ischl, 6. avgusta. Ljudi toliko, kakor še nikdar ne ob tem času. Sprejem cesarja Franca Jožefa in cesarja Viljema je bil velikanski; ravno ob 12. uri pripeljal se je dvorni vlak semkaj. Nemški cesar hitel je naši cesarici nasproti, poljubil ji je roko, potem jo je pa spremil pred kolodvor, kjer so čakali vozovi. V prvem vozu peljala sta se nemški cesar Viljem in naša cesarica Elizabeta, v drugem pa cesar Franc Jožef. V hotelu „Elizabet“, ki je bil tudi sijajno okrašen pričakoval je cesarski dvor in visoko plemstvo cesarskih Veličanstev, ktere so se v prvo nadstropje podale.

Ischl, 7. avgusta. Gledališčna predstava sijajna. Veličanstva ostala so do konca navzoča; po predstavi podala so se v cesarsko vilo na čaj, kamor sta bila povabljeni tudi Kalnoky in Tisza.

Versailles, 6. avgusta. Kongresna komisija je sklenila preuredbo ustave, vsled ktere so pretendente (ki imajo pravico do francoskega prestola) izključeni od predsedništva v republiki. Danes se bo dotično poročilo prebralo, jutri se prične o njem debata.

Toulon, 6. avgusta. Od včeraj zjutraj pa do danes umrli so tukaj 4, v Marseille 8, v Arlesu pa 2 za kolero.

Tuji.

5. in 6. avgusta.

Pri **Stonu**: Julijus Guttentag, zasebnik, iz Berolina. — Anton Petziwal, trgovec, z Dunaja. — Alojzij Zdráhal, c. k. rudn. vradnik, s soprogo, iz Prečibrama. — Sam. Leitner, trgovec, iz Budapešta. — Hermann in Weingerl, iz Zagreba. — H. Friedrich, zasebnik, iz Trsta. — Ludwik Heffner, grajščak, iz Konséine. — J. Scharl, fabrikant, iz Žir. — Vencaje in Engelsberger, s Krškega.

Pri **Tavčarji**: Ohlmeier, iz Hanovera. — Friedrich in Pleiweis, trg. potovalec, z Dunaja. — Karl Stanger, trg. potovalec, iz Trsta. — Alojzij Hudovernik, posestnik, iz Radolice. — Janez Legat, posestnik, iz Lesc. — Jožef Hnódl, zasebnik, s soprogo, iz Grada. — Janez Wurzenger, zasebnik, iz Grada. — Marija Bolmereich, z družino, iz Reke.

Pri **Bavarskem dvoru**: Lovrene Thaller, s soprogo, iz Trsta. — Marija in Fani Glaser, zasebnice, iz Pulja.

Pri **Južnem kolodvoru**: Levstek in Novak, učitelja, iz Idrije. — Josip Maier, iz Ljubljane.

Pri **Avstrijskem cesarji**: Anton Požar, pravnik, iz Trsta. — Dominik Eberl, iz Beljaka. — Vincenc Terfrin in Franc Šinkovec, zasebnika, iz Idrije. — Klement Mikacič, mizar, iz Trsta.

Dunajska borza.

(Telegrafično poročilo.)

7. avgusta.

Papirna renta po 100 gld.	81 gl. 10	kr.
Sreberna	81 " 80	"
4% avstr. zlata "renta", davka prosta	103 " 50	"
Papirna renta, davka prosta	96 " 25	"
Akcije avstr.-ogerske banke	862 " 25	"
Kreditne akcije	313 " 90	"
London	121 " 50	"
Srebro	— " —	"
Ces. cekini	5 " 74	"
Francoski napoleond.	9 " 65	"
Nemške marke	59 " 45	"

Jurjev koledar

za leto 1885

bode izdalo

vredništvo „Jurja s pušo“.

Obsegal bode do 200 strani z ilustriranimi humoreskami, kaljivim berilom in inserati od zadel, kteri se bodo po nizki ceni računali za celo ali pol strani. Izšel bode prve dni decembra t. l., cena mu bode samo 50 kr. Naročnina naj se pošilja vredništvu „Jurja s pušo“ v Trst. (2)

„Archiv für Heimatskunde“ in naše zgodovinoznanstvo.

Ne toliko ljubezen do stvari, še menj želja po zaslužku, posebno poslednje ne — ker je neverjetno visoka vsota denarja, kar me to osemletno delo stoji — nego ljubezen do domovine je, kateri žrtvujem svoje vednosti, svoj čas in svoj denar.

S tem kratkimi besedami je povedano vse, zakaj se pečam s tako trudopolnim, nehvaležnim, a jako važnim domovinskim zgodovinoznanstvom. —

Srednji vek je cerkveni vek — in jako zanimiv, ako se zasleduje po listinskih virih — ves drugačen nego se navadno dan danes pri nas misli in piše o njem. Zgodovina srednjega veka nam je ohranjena v listinah in pri zgodovinopiscih, in ako hočemo temeljito resnico pisati, moramo preiskavati vire srednjega veka, in v teh nahajamo toliko praktičnega, poštenega in prijaznega, da nam mora v vsakem oziru bolj prijati nego sedanji svet. — Osebnost svoboda je jedina stvar, katera ima nekoliko temne strani; če pa premislimo, da je bil kmet podloga grajskih dohodkov, da je bil prirojena, a ne priklenena grajska lastnina, lahko posnemamo iz sedanjega življenja, da je grajski gospod na kmete svoje gledal tako, kakor mi danes na dobre ali slabe svoje posle — in ako mi dan danes s svojimi posli slabo ravnamo, popusté nas in mi navadno težko dobimo še slabjših in za boljše plačo. Še veliko slabše bi se bilo v srednjem veku godilo graščaku, ako bi bil malovredno s svojimi podložniki ravnal; po noči bi mu bili izginili iz graščinstva in zbežali v mesta in pod druge dobre gospodarje, in graščak bi si ne bil mogel novih dobiti, zato bi bil sovražnik svojih dohodkov in svojega graščinstva. Nobeden graščak ni zapodil nemarnega kmeta s posestva, nego kaznoval ga je, da je moral obdelavati najslabši svet, in takoj, ko se je poboljšal, pomikal ga je od leta do leta na boljše zemljo. In ako je bila slaba letina, da ni kmet ničesa pridelal, moral ga je graščak preživiti, ako je hotel dohodke graščinstva ohraniti; tako se je godilo tudi pod duhovskim gospostvom. Ako primerjamo človekoljubni srednji vek s sedanjim omikanim devetnajstim stoletjem s svojim nečlovekoljubjem, ko kmetije, vredne do tisoč in več goldinarjev, prodajejo po 2 do 5 forintov, kakor se je godilo po Dolenjskem in kmeta z njegovo obitelji brez usmiljenja spode z njegovega rojstvenega domovja, potem si lahko mislimo, kako pametno, pošteno, človekoljubno in praktično se je nekdanje ravnalo s kmetom. Kar se tiče robote in desetine, uče nas listine, kaj in koliko je bil kmet dolžan od obdelovanega ali kupljenega posestva prodajalcu ali posestniku za to na leto služiti in dajati, in posestnik ali grajski gospod ni smel nič več terjati od svojih podložnikov nego to, kar so mu propisovale stoletja stare urbarijalne knjige; novostij, novih davkov in doklad kmetje niso pripoznali, kakor nam priča marsikatera listina, kajti v takih prepirih so se kmetje obračali na deželno sodišče in to je zabranilo zahteve, katere niso bile po urbarijah utemeljene. Robota se je tudi lahko z denarjem odkupila. Dokazano je tudi, da so na Kranjskem nemški kmetje več davka imeli odrajtovati nego Slovenci brižinskim škofom (Mitth. f. Krain 1861 str. 2). Še le turški navali so prouzročili, da so začeli graščaki več dohodkov zahtevati in sicer zato, ker so jim Turki ljudi pobrali, ker so bili prisiljeni vedno na boj hoditi, kar je veliko denarja stalo, in ker je tudi cesar sam vedno novih doneskov za vojaške potrebe posebno zoper Turke zahteval od deželanstva.

Graščaki so bili zdaj prisiljeni zahtevati večji davek, kajti oni so pri vednih stroških sami začeli obuboževati, a kmetje niso tega pripoznali in so se že 1478. leta uprli, toda ta upor se ni razširil. Ker pa so graščaki zaradi pogostih turških vpadov imeli vedno več stroškov, terjali so tudi z vso pravico več od podložnikov svojih. A kmetje niso bili tako zamorjeni in ponižni nego dan danes, ko se leto za letom več zahteva, ne da bi se kdo ustavljal, ampak godrnjali so in niso hoteli verjeti, da cesar denarje zahteva i. t. d., in ta nezadovoljnost kmetov je rastla od leta do leta, dokler ni leta 1515. narastel kmetijski upor, pri katerem so kmetje zahtevali svojo „staro pravdo“, kakor so jo od stoletij sem imeli v urbarijah zabeleženo. Torej turški navali so prouzročili pravične zahteve graščakov do podložnikov svojih, a ti je niso pripoznali in se sprli, poprej niso zahtevali in tudi niso smeli graščaki drugega zahtevati nego to, kar je bilo že od nekdanj pripisano na zemljišče. Kmet torej ni imel samó graščinskega sodišča, nego tudi višje deželno sodišče, katero ga je varovalo, zato tudi ni znano, da bi bili pred turškimi navali kmetje godrnjali zoper graščake.

Tudi Valvazor omenja, da kranjski kmet tako rad pleše, da mu skoraj vse leto peta ne počije. Ali je bil zaradi stradanja, robote in graščinskega biča tako veselega srca, to nam pa Valvazor ni povedal; — zakaj pa dan danes tako silno toži in tarna, to vemo sami.

Ker se je pri nas brez utemeljenih dokazov razširilo krivo mnenje, da so bili naši predniki po nemški šoli in nemškem izobraženju raznarójeni, in da so le nemško mislili in nemško pisali, zato ne bode odveč, to stvar nekoliko pojasniti, posebno, ker se je s tem ukoreninila mlačnost, da, celó sovražnost do naše domače zgodovine. Kakor so me večkrat poučile izkušnje, toliko pri duhovnikih, kakor pri posvetni inteligenciji, misli se, da so bili nekdanji gradovi gnezda divjakov, in prebivalci vitezi, baroni in grofje roparska druhal. Poglejmo v listine, če je to res! Tu imamo shranjeno zgodovino plemenitažev in njihovih gradov. Te plemenitaže nahajamo v vednem spremstvu pri cesarjih, oglejskih očakih, nadškofih, škofih, prelatih. Niso li plemenitaži postavljali cerkvá, z darovi jih obsipali, z duhovniki oskrbovali, in ali ne uživajo še dan danes duhovniki dohodke od farnih zemljišč, katera so nekdanji plemenitaži podarili cerkvam? Prislovica pravi: s komer se človek v političnih stvareh brati, tistega mnenja je tudi. — Da so bili plemenitaži roparska druhal, kaj

bi bili potem cesarji, kaj duhovniki, kaj cerkve, kaj cerkveno posestvo? Neka posebna pobožnost je družila te stanovce, in njihova pobožna dela, njihovo mišljenje in življenje, vse to nam je ohranjeno v listinah. Iz ljulke še ni nikdo pekel kruha, ampak iz pšenice, in kar se tiče srednjega veka, smelo se lahko trdi, da so slaba dela plemenitažev nasproti temu, kar mi nahajamo zabeleženega, tako malenkostna kakor nekoliko ljulke v polovniku pšenice. Kdor tega ne veruje, poglej o priliki v moj listinjak 13. in 14. veka, ki začne v kratkem izhajati, in v tem se bode prepričal vsak, da so bili naši predniki, plemenitaži in navadni ljudje tako pobožni in pošteni, da ni bilo treba ni tožbe ni prisege, kajti veljala je čista vest in poštenost (trewe) toliko in skoraj da več nego dan danes prisega „an ayd(ing) vnd an tayding nur seinen schlechten worten ze gelawben, die er bei sein trewen gesagen mag“. Ta pravna formula se nahaja malo ne po vseh listinah 14. veka.

Pobožnost plemenitstva nam pričata sósebnost dve zatiški listini od 1207. in 1223. leta, priobčeni v drugi moji knjigi kranjskih listin, in v katerih se sužnjim daje prostost iz same pobožnosti. Iz 1382. leta imam listino, po kateri kardinal Pileo di Prata vsem svojim sužnjim na Furlanskem daje prostost. Ako pazljivo prebiramo listine srednjega veka, dozdeva se nam, kakor bi imeli mrliske bukve davno umrlih pobožnih svojih pradedov pred saboj, katerih dobra dela, življenje in mišljenje so v njih zabeležena. Nekako čudno bi se ujemale brati na listinah vzvišeno pobožnost, skrb za dušno blaginjo, naglaševanje minljivosti sveta in vedna darovanja zemljišč cerkvam za vzdrževanje duhovnikov itd.; v drugih zapiskih pa, da so kakor tolovaji po cestah na ljudi in kupce prežali in jih plenili ter slovenski narod, jezik njegov, običaje njegove in človeško pravo zaterali. Dokazov za zadnje ni — in to je žalostno spričalo, kako se pri nas korenito goji domače zgodovinoznanstvo! Pa kako se bode neki gojilo, ako se ne podpira izdaja virov in listin, brez katerih se nič ne more pisati. Na Hrvatskem je vse drugače, zato pa so tudi hrvatske zgodovinske razprave korenite. Narod pa, kateri nima učenega slovstva, pogreša marsičesa, posebno osobnega ponosa.

Listine nam pričajo, da ni res, da bi bili samó duhovniki, plemenitaži in meščanje prosti ljudje. Mi nahajamo po listinah srednjega veka in sicer precej zgodaj, župane, vsake stroke rokodelcev in kmete, da podpisavajo listine kakor plemenitaži, in tudi s plemenitaži in družimi dostojanstveniki vkupe, da kupujejo, prodajajo in cerkvam darujejo svoja imetja in zemljišča iz svojega polnomočja, in da imajo cerkvene, cesarske in plemenitaške fevde na užitek. To nam bodi kažipot, da, ako hočemo korenito poznati zgodovino domovine svoje, treba je neobhodno, da podpiramo izdajo listin in virov, ako ne, bomo vedno podlaga neplodnega pripovedovanja — dokazov pa le ne bomo imeli, če je res, ali ne.

Kar se tiče jezika, v katerem so pisane listine in v katerem jih izdajam tudi jaz, mislim, da naj bi se duh časa, institucije in praktičnost srednjega veka jemal v poštev; kajti do srede, da, skoraj do konca trinajstega veka je latinski jezik prevladal pisavo. Z začetkom štirinajstega veka so začeli tedanji notarji — duhovniki nemški pisati, vender pa se ni zamarjala latinščina. Torej latinski jezik, ki je zavladal po naših deželah še pred Kristom, a ne nemški, zatrl je slovenski jezik. To nam tudi to priča, da nimamo v svoji domovini še pet sto let po dohodu Nemcev v svojo deželo (okoli 749. leta) nikakega nemškega pisanega spomenika, slovenske pa imamo! Listine in pisatelji vse Nemčije nam pričajo, da je imel nemški jezik ravno toliko veljave v pisavi, kakor slovenski ali srbski. Trinajst sto let se je pisalo povsod izključno latinsko. Druga polovica trinajstega in prva štirinajstega veka pa je določila pisavo, pri nas nemško, na Hrvatskem glagolico, a tudi mi imamo za našo zgodovino nekoliko glagoliških pisem ali listin. Ker še ni bilo narodnostnega vprašanja, bili so ljudje jako praktični in so le tisti jezik za najboljšega imeli, kateri je imel največ veljave, duhovščina je bila prijazna latinščini, posvetni ljudje so pa na zemlji najvišje bitje videli v cesarji in zato se pridno učili jezika cesarjev in države. To je bil torej uzrok, da so morali duhovni notarji začeti nemško pisati listine. Sploh je moralo postati okoli leta 1300. neko živahno zanimanje, pisati javna pisma v jeziku narodu razumljivem. Tega nam sicer ni zabeležil nobeden zgodovinopisec, toda vidi se iz listin, da od leta 1300. dalje so skoraj vsa posvetna pisma nemška; na Hrvatskem pa z glagoliškimi pismeni, in to mi je dokaz, da je bilo okoli leta 1300. veliko jezikovno vprašanje in velik preobrat v duhu časa po jeziku državnem.

Kranjsko je bilo že proti koncu srednjega veka središče slovenskega življa. Tako n. pr. ustanovijo meščanje in zastop mest Ljubljana in Kranj leta 1495. oltar na čast slovanskima apostoloma sv. Cirilu in Metodiju v Ahenu na Reni. V ustanovni listini imenujejo se „nationis Slavoniae“, druga roka je pozneje pripisala nad črto „carniolicae“, to je „naroda Slovenije“ (kranjskega). Takrat je bil deželni glavar in vicedom Viljem Turjaški, župan ljubljanski, sicer ne še poznan, (ker imamo premalo virov) priobčenih —, toda bil je vsekako naroda svojega veren sin, kakor tudi ves zastop ljubljanski in mesta Kranja še več stoletij, ker je vedno pošiljal izrečno slovenskega jezika zmožnega duhovnika v Ahen, da je tam pri oltarju slovanskih apostolov opravil sveto mašo ter na božjo pot prihajajoče Slovence vzprejemal in izpovedoval. S tem pa je tudi ovržena trditev, da bi bili plemenitaži neki le zaradi verskih naporov podpirali izdajo Trubarjevega sv. pisma v slovenskem jeziku! Kdo se upa dokazati, da so kedaj narodu vsiljevali nemški jezik? Ker so bili praktični zaradi jezika, ne sme se reči, da so bili sovražniki slovanstvu, te graje ne zaslužijo naši pobožni in pošteni predniki! Takrat so se še živo zanimali za slovanska apostola, a sedaj? — Razven tega nahajamo, da je celó cesar (kralj) Maksimilijan I.

1494. in 1496. leta cesarski svoj pečat na belo-modro-rudečo listinsko vrstico listini priobesil. S tem je sam cesar pripoznal, kakšna je kranjska deželna bôja. To so nam tehtoviti dokazi, kako so živeli in čutili naši predniki in da so se tudi spoštovali njih svetinje. In plemenitaži? Tudi plemenitaži so bili narodni, to nam svedoči slovenska krstna imena, tako n. pr.: Medko (Medvedko = Bernhart) de Mülbach, Dobrossus (Dobrost-us) de Edeline, Berse ali Wersso de Archa, de Veldes Zebr(us) de Ig, dalje so Jelen, Mamola, Marold, Nedel, Nedelka, Ladizla, Bielj, Zupan, Zupana (krstna moška in ženska imena), Cernigoi, Volavca, rDuse, Nebemer, Radin, Radovan, Gonslav, Pribislav, Radoslav, Itoigoj, Dedocha, Večegoj, Velcko, Volik, Sobodin itd. imena iz kranjskih listin, ki se pri meni iz raznih arhivov prepisane nahajajo.

Vprašanje je tudi, niso li nemški, skozi stoletja tukajšnjega bivanja udomačeni plemenitaži z jednako hrabrostjo in pobožnim domoljubjem, kakor slovenski, z mečem v roci in kri prelivaje branili, da se ni izpremenila naša zemlja v „turško drajno“?

Ker je večina duhovnikov bila plemenitaškega stanu, ni nam treba dosti vpraševati, če so plemenitaži znali slovenski jezik. Gotovo, samó ta je bila razlika, da so bili gotovo prijazni narodu (ker ni nikdo hujskal na nje zaradi jezika), kar nam posebno priča to, da so plemenitaži in kmetje slovenska krstna imena nosili, katerih bi dan danes pri vsi narodni vročerkvnosti v veljavo ne spravili. Ker pa to danes ni možno, v srednjem veku pa je bilo, potem znamo, da, ako mi o tako delikatnih stvaréh pišemo ali govorimo iz minulih stoletij, moramo prej izobraženi biti o zgodovini, ob običajih, in o narodnem in vladnem pravu in ne iz posameznih slučajev sodbo o vsem narodu izrehati.

Zaradi tega je silno potrebno, da se priobčujejo listine, ne regeste, da dobimo vsaj drobčnice o svojem deželnem pravu; dokler pa nimamo tega, nam ne pristoji obsodilno pisati o času, čegar tradicionalnega, deželnega in narodnega prava ne poznamo.

Marsikateri se ni naročil do zdaj na zbornik moj „Archiv für Heimatskunde“, ker izhaja v nemškem jeziku. Dokler sem ga hotel izdajati v slovenskem jeziku, se ni hotel vzprejeti za Matico Slovensko z izgovorom, da je zbornik moj preučen in predrag, in pokojni dr. Bleiweis mi je vedno svetoval, naj arhiv izdajam po nemško. Zdaj ga pa ne smem drugače izdajati, nego linemško, ker me nemški in laški arhivarji podpirajo z listinami in ako bi jim pošiljal slovenske razprave, prenehala bi se takoj vsa ta podpora, a druge bi ne bilo. — Znanstvo je mednarodno, in naša naloga je, da izdajemo učene knjige v jeziku, katerega umejo učenjaki, in še le ko bode zunanemu svetu naše knjige rabile kot viri, potem smemo upati, da nas bodo sosede poznali in o nas pisali tako, kakor jim bodo narekemale naše knjige. Če pa ne bomo pisali v enem ali drugem jeziku učenjakov, ostanemo vedno „terra incognita“, kajti tega vendar nemoremo zahtevati, da bi učenjak moral znati toliko jezikov, o kolikor narodnostih in njihovih deželah piše. Zatorej vidimo, da tudi večji narodi, nego smo mi Slovenci, skrbé zato, da se njih v domačem jeziku pisane razprave za učene namene prelagajo na tuje jezike: Hrvatje so si ustanovili „Kroatische Revue“, Madjari „Ungarische Revue“, Rusje „Russische Revue“ i. t. d., v katerih objavljajo razprave, katerim želé velikega razširjenja.

Že v „Kresu“ (III. 1. št.) je starosta slovenskih učenjakov spisal sodbo o zborniku mojem, še predno je najboljša razprava imel v rokah, in hudo besedo izrekel o slabi podpori — a kaj je koristilo? Zvedel sem celó, da je neki gospod odsvetoval, dati mi nekoliko podpore od dežele. — In vendar, niso li moje knjige podobne, posebno bo druga listin podobna štajerskim knjigam „Urkundenbücher“ s to razliko, da jaz, ker je Kranjska uboga v starinskih virih, tudi regeste podajam in s tem vse vire, tudi male. Na Koroškem daje dežela po 500 goldinarjev na leto za razprave! Jaz pa razprav ne vidim tako silno potrebnih podpore. Na Štajerskem stoji deželo vsako leto več tisoč goldinarjev zbiranje listin in zgodovinskega gradiva in kar dela na Štajerskem deželni arhivar z blizu treh tisoč goldinarjev dohodkov, to se trudim jaz na svoje stroške po možnosti delati tudi za Kranjsko. In da moja izvestja ne morejo biti tako slaba, kakor je podpora — svedoči naslednje besede, katere mi je pisal baron pl. Hauser, tajnik koroškega zgodovinskega društva 31. julija 1883.: „Ich wünschte nur unter der zahlreichen Menge unserer kärntner Mitglieder ein ebenso eifriges und fähiges für die kärnt. Geschichte, als Sie für Krain es sind.“ In na Koroškem je plemenitaš in učenjak družabnik zgodovinskega društva. — Dne 21. maja 1884. leta se je oglasil prof. Vrhovec v „Ljubljanskem Listu“, ter piše med drugim: „To zanemarjenje domače zgodovine je velika sramota za ves slovenski narod. Ne jeden prst se ne gane za prospeh naše tako malo poznane zgodovine. . . . Jedini list, ki goji domačo zgodovino, je Šumi-jev Archiv. In kakovo priznanje žanje za svoj hvalevredni trud? . . . Ta mlačnost je tem menj odpustljiva, ker se baš v sedanjih časih deva pri vseh izobraženih narodih tolik poudarek na zgodovinsko vedo.“ — Med drugim omenja tudi, da ni mogoče spisati kulturne zgodovine o Slovencih, ker je še malo gradiva priobčenega, in jaz dostavljam, da večina gradiva še ni priobčena, in da če se ne bode strokovnjaško priobčevala, ne dobimo nikdar pogleda v kulturno življenje naših pradedov. Po mnogem brani starih pergamentov vidim, da se popolno napačno sodi o naših pradedih, in da so dozdanje obsodbe nepremišljene, mnoge hudobne, in da te sodbe izvirajo iz nepoznanja starinskih, po večjem še nenatisnenih virov in pa iz hudobnih nakán. — Potem pa se še toži, da ni domoljubov več, da se nikdo ne briga več za zgodovino svojega naroda! Kdo pa je to zakrivil, ako ne baš politično zgodovinarjenje? Mar je kdo res tako naiven, da misli, ka s tem vnema narod za zgodovino svojo, ako namestu da bi navduševal, pobija le veselje do zgodovine? — Tudi jaz bi vrgel v kot knjige, če bi ne imel prepričanja iz svojih preiskav, da se na tisoče dobrih stvarij tiho preide, jedna slaba pa za kapital naredi in narodu popisava kakor jedini

vir vsega zlega, in narod, ne vedoč sam, kako je s stvarjo, verjame, jezi se — in neče čitati več svoje zgodovine — in to je sad političnega zgodovinarjenja. Vsekako bi bilo bolje, če bi se začela bolj gojiti korenitost, ker z gotovostjo v zgodovinopisji, postane zgodovinarjenje znanstvo. Kar pa se dan danes piše zgodovinskih razprav, večinoma so od danes do jutri, ker ne poznamo še na tisoče v arhivih nahajajočih se virov, katerih je, se vé da, le z deželno podporo možno poiskati, na svetlo dati in s strokovnjaškimi registri oskrbeti, kakor se to iz prvih dveh mojih knjig razvidi. Sedanje stanje našega zgodovinskega slovstva je pa gotovo obžalovanja vredno, ker večina zgodovinarjev nima stališča svojega, ampak le predisava v duhu bojnega časopisja, in to je móra na domoljubji naroda našega.

Letos bodem izdal prvi zvezek II. knjige arhiva in prvi zvezek II. knjige listin 13. veka za Kranjsko itd. Arhiva obseg bode razven drugega: „Die Windischen Wallfahrten an den Niederrhein“, velika — dovršena razprava s priobčeno ustanovno listino oltarja v Ahnu od 1495. leta. „Die Windische Mark“, listinska studija, v kateri se bode prvokrat priobčila natanko po originalu prepisana, v kraljevem bavarskem arhivu nahajajoča listina o vojvodi Privini od 860. leta itd.; „Ein Beitrag zur Geschichte der Türkeneinfälle in Krain“. — „Zur Verwandtschaft Kaisers Friedrich Barbarossa mit den in Istrien und Krain herrschenden Grafen“. — „Eine Hexengeschichte“. „Die Römerstrasse und Oerter von Emona nach Adrans“ itd. Iz tega se razvidi, da bode tudi letos zbornik prinesel jako važne in zanimive stvari.

Vender pa je po mislih mojih priobčenje zgodovinskih virov jako nevspešno in malo koristno delo, ako se ne preskrbi knjiga z natančnim registrom vsakega osebnega, krajnega in stvarnega imena. Da je knjiga zgodovinskih razprav in virov, ako nima strokovnjaško dovršenega registra, za rabo težka, kakor svinec, to sem dostikrat hudo čutil in zato so nastali registri k mojim knjigam kakor debut svojega mnenja, svoje prakse. Za vzgled so mi služile knjige učenjakov Winkelmann in Zahna. Da sem nalogo svojo po možnosti dovršil, če ravno mi je že sam prof. Krones pisal, da je to preveč za jednega samega človeka — hočejo svedočiti naslednje besede zgoraj imenovanega direktorja na štajerskem deželnem arhivu, dr. pl. Zahna, o katerem se sme reči, da je izdal najbolj rabne knjige avstrijskega zgodovinskega slovstva. Zahn piše 27. januarja 1884. leta poleg drugega naslednje: „Die Frage nach dem Index habe ich mir erlaubt, weil er gut gearbeitet ist; wenn ich Ihnen sage, dass ich diese Leistung Ihnen nicht zugetraut hätte, so werden Sie das hoffentlich nicht als beleidigend ansehen.“

Ako še omenjam pisemca velikega učenjaka, berlinskega univerznega profesorja Wilhelma Wattenbacha, naslednika Pertzovega, kateri pod kraljevim pokroviteljstvom izdaje svetovno-znane knjige „Monumenta Germaniae sacra“, ki je v lanskem „Zvonu“, na strani 403. priobčeno, oprostili mi bodejte uljudno prošnjo, rojaki! Blagovolite podpirati ne samó z novci, nego tudi z doneski in razpravami domoljubno moje podjetje! Kajti ako bi bil prisiljen prenehati izdajati arhiv ali razprave, sodilo se bode zunaj naše dežele, da nismo zmožni in premajhni, da bi negovali domačo svojo zgodovino in to bi bila gotovo obsodba. —

Zatorej se konečno obračam do vas vseh, kateri še čutite toplo za domovino našo, blagovolite podpirati to važno knjigo domovinsko! Oglašite se pravočasno in pošljite 3 gld. 15 kr. za „Archiv“. Listine se ne bodo zaračunjevale, ker izdajo listin podpira povsod dežela, in menda, da me ne bode varalo mnenje, da je zastopstvo dežele naše ravno tako domoljubno, kakor so zastopstva v družih deželah. Posebno mi je omeniti, da je izdaja listin jako draga, vsaka pòla me stoji povprek po 70 gold. Gotovo pa bi mi ne bilo mogoče izdajati te knjige, če bi me ne podpirali arhivarji in učenjaki v Benetkah, v Vidnu, v Celovci, v Monakovem, na Dunaji, v Gradci in v Trstu, posebno pa tudi g. Dežman v Ljubljani, kateri mi je na razpolaganje dal vse zgodovinske knjige kranjske zgodovinske družbe in še svoje, kar sem si jih želel, da sem vse listine in vire za Kranjsko od 1004. do 1500. leta prepisal, in kateri mi je tudi vse izvirne na koži pisane listine izposodil, da sem si jih prepisal — in še prepisujem; dalje Joannejska v Gradci in kraljeva dvorna in državna bavarska biblioteka v Monakovem, kateri sta mi najredkejši in najdražji knjigi „Fontes et Monumenta“ izposojevali. Razven teh so mi prijazno dovolili prepisati in kolacijonirati matice sedanjigospod župan ljubljanski mestne privilegije, katere je silno slabo prepisane po „Privilegienbuch der Stadt Laibach“ priobčil dr. Klun in s katerim je tudi izginil „Privilegienbuch der Stadt Laibach“ — ni ga več. S posebnim zadovoljstvom smem omenjati, da sem pri Slovencih, Nemcih in Italijanih jednako sočutje za znanstvo našel in da so bili nekateri gospodje posebno uljudni v tej stvari, tako n. pr. mi je izročil grof Leon Turjaški najstarejše zgodovinske listine, da sem jih prepisal doma v Ljubljani. Moja naloga je ravno ta, zbrati vse, kar se dá pozvedeti, da se bode kronološko v knjigah priobčilo. Gotovo je torej, da, kdor bode imel te knjige, imel bo zaklad zgodovine domače v rokah — in v registrih odgovor na vsako vprašanje in zadovoljenje na radovednost.

Uljudno prosim vsakega, kdor ima listine za Kranjsko, katere spadajo v čas 1000—1400 po Kr., naj mi blagovoli naznaniti, ali naj mi jih pošlje, da jih prepisem, ker v tem, ko se bodo listine od 1200 do 1300 priobčevale, zbiram gradiva za listinják 14. veka, kajti poznati moramo svojo zgodovino od začetka, če ne je sploh ne bomo nikdar spoznali; kajti kakor je pri vsaki stvari treba poznati začetek, razvoj in konec, tako je tudi pri zgodovini. In ker tako delajo vse zgodovinske družbe, bodem odslé vsako leto priobčil imena domoljubnih podpirateljev, da se spoznamo, kdo se zanima za zgodovino naroda svojega, in koliko nas je, kateri se brigamo za čast svojega zgodovinoznanstva in domovine svoje.

Fr. Šumi,

v Ljubljani, Kongresni trg, 13.